

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
ของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง

The Integration of Buddha dhamma for Enhancement the Role of Negotiator
to Negotiate of Conflict Incenter of Civil Sector Conflict Negotiation
Trang Province

ณภัทร ไชศีลปะ และกัณตภณ หนูทองแก้ว*

Napat Khaisil and Kantaphon Nuthongkaew*

Received: 5 March 2025, Revised: 28 June 2025, Accepted: 29 June 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง 2) เพื่อวิเคราะห์หลักธรรม แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง 3) เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 รูป/คน และจัดเวทีเสวนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไปเกี่ยวกับบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง พบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางที่จะช่วยประสานความเข้าใจในการเจรจา หาทางออก ประนีประนอม อำนวยความสะดวก เสนอแนะแนวทางในการหาทางออกให้กับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเพื่อหาข้อยุติ โดยอาศัยกระบวนการการสานเสวนา ดังนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลากหลายศาสตร์วิชา มีประสบการณ์ ที่มากมาย เข้าใจสังคม ไร้อคติ จิตใจมั่นคงไม่เอนเอียงไปยังคู่พิพาท ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีความเป็นกลาง เปิดเผยอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางการเงิน ธุรกิจ วิชาชีพ ครอบครัว หรือทางสังคมกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รักษาความลับของข้อมูลหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยไว้เป็นความลับ ประพฤติตนให้ถูกต้องตาม

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)

E-mail : Kantaphon_27@hotmail.com

The Integration of Buddha dhamma for Enhancement the Role of Negotiator

to Negotiate of Conflict Incenter of Civil Sector Conflict Negotiation Trang Province

กฎหมายและครรลองธรรม ไม่มีหนี้สินรุงรัง มีมารยาทที่งดงามใช้กิริยาสุภาพเรียบร้อย ให้เกียรติคู่ความทุกฝ่ายและต่อบุคคลทั่วไป อีกทั้งยังสามารถใช้จิตวิทยาในการคาดคะเนทิศทางของการไกล่เกลี่ยสามารถควบคุมสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี โดยคำนึงถึงการรักษาความสัมพันธ์ของคู่พิพาทอีกด้วย 2) หลักธรรม แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง พบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการลดความขัดแย้ง เป็นคนกลางในประสานข้อพิพาทของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้เกิดความเข้าใจกัน ผู้ไกล่เกลี่ยจึงจำเป็นที่มีทักษะในการฟัง เขียน อ่าน และสามารถคิดหาแนวทางเพื่อหาข้อยุติที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายยอมรับ ดังนั้น นอกเหนือจากการใช้กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ แล้วนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อีกด้วย ได้แก่ สาราณียธรรม 6 หัวใจ นักปราชญ์ สังคหวัตถุ 4 ขันติ 4 อคติ 4 และอิทธิบาท 4 3) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง เรียกว่า NEGO Model ประกอบด้วย คุณลักษณะภายใน คือ N (Normative) มีบรรทัดฐาน E (External Control) การควบคุมภายนอก และคุณลักษณะภายนอก คือ G (Good Character) บุคลิกที่ดี และ O (Orderly) มีวินัย

คำสำคัญ : การบูรณาการ, หลักพุทธธรรม, การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, ข้อพิพาทภาคประชาชน

Abstract

The objectives of this research were as follows: 1) to analyze the general conditions regarding the role of negotiator to negotiate of conflict incenter of civil sector conflict negotiation Trang province, 2) to analyze principles, concepts, and theories regarding the role of negotiator to negotiate of conflict incenter of civil sector conflict negotiation Trang province 3) to create knowledge on the Integration of Buddha dhamma for enhancement the role of negotiator to negotiate of conflict incenter of civil sector conflict negotiation Trang province. This research is qualitative research by collecting document data. In-depth interviews with 25 persons and a group discussion stage. From a number of experts 10 persons. Research tools include interviews and data analysis using descriptive methods. 1.

General conditions regarding the role of negotiator to negotiate of conflict in center of civil sector conflict negotiation Trang province, found that mediators are mediators who will help consolidate understanding in Negotiate, find a solution, compromise, facilitate. Suggest ways to find solutions for both parties to reach a resolution. By using the process of dialogue, therefore, the mediator must be someone who has knowledge and expertise in various science subjects have a lot of experience, understand society, have no bias, mind steady and not inclined towards any one side of the dispute. neutral clearly disclosed whether relationship matters, financial, business, professional, family, or social with any of the litigants. Maintain the confidentiality of any information or facts related to the mediation process. Behave in accordance with the law and moral principles. No debt. Have good manners and use good manners. Polite Respect all litigants and the general public. You can also use psychology to anticipating the direction of mediation can control the situation very well. Taking into account the treatment, the relationship of the dispute as well. 2) Principles, concepts, and theories regarding the role of negotiator to negotiate of conflict in center of civil sector conflict negotiation Trang province, found that mediators are considered to play an important role in reducing conflict, be a mediator in coordinating disputes between both parties to create mutual understanding. Therefore, the mediator it is necessary to have skills in listening, writing, reading, and being able to think of ways to find a solution that is beneficial to both parties. Accepted, therefore, in addition to using various laws, regulations, and regulations, the mediator can you can also use Dhamma principles in your work, including Saraniyadhamma 6, Heart of the Wise Man, Sangha Vatthu 4, Khanti 4, Bias 4 and Iddhipada 4 3) Integrating Buddhist principles the Integration of Buddha dhamma for enhancement the role of negotiator to negotiate of conflict in center of civil sector conflict negotiation Trang province, is called the NEGOT Model, consisting of the internal characteristics

are N (Normative), E (External Control), external control and the external characteristics are G (Good Character), O (Orderly).

Keywords : Integration, Buddhist principles, Dispute Mediation, Public Disputes

บทนำ

โลกในปัจจุบันนี้มีจำนวนประชากรมากมายที่พร้อมต่อสู้ เอาตัวรอด แข่งขัน เอาชนะกันอยู่ท่ามกลางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาไปเรื่อยๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ประชากรได้รับการศึกษา ฐานะทางสังคม การเลี้ยงดูบ่มเพาะ สิ่งแวดล้อมแตกต่างกันย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งส่งผลให้แต่ละบุคคลมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันต่อประเด็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกระทั่งฝ่ายที่มีความเห็นแตกต่างจากตนกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือยอมรับสภาพหรือสถานะอย่างใดอย่างหนึ่ง และเกิดการเรียกร้อง หรือที่เรียกว่า “ข้อพิพาท” ซึ่งเมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นหลายฝ่ายมักเลือกการเจรจาและการไกล่เกลี่ย เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้คู่พิพาทสามารถพูดคุยถึงความต้องการของแต่ละฝ่าย จึงเป็นกระบวนการที่ดีข้อพิพาทบางกรณีได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถทำได้ทั้งก่อนและหลังฟ้อง (สำนักงานกิจการยุติธรรม : 2559 : 1) กระบวนการยุติธรรมเป็นเสาหลักสำคัญหนึ่งของสังคม ช่วงสิบปีที่ผ่านมาประสบปัญหาสำคัญเนื่องจากการเพิ่มของจำนวนประชากรโลก และการพัฒนาเทคโนโลยี รวมถึงปัญหาการแย่งชิงทรัพยากร ทำให้ผู้คนมีโอกาสที่จะกระทบกระทั่งจนนำไปสู่การฟ้องร้องกันมากขึ้น ช่วงปีพุทธศักราช 2540 - 2550 มีคดีความขึ้นศาลมากกว่าห้าแสนคดี นอกจากนี้นักฟ้องร้องส่วนใหญ่ใช้เวลาในการพิจารณาคัดสินเป็นปีหรือมากกว่านั้น ตามความซับซ้อนของข้อพิพาท ดังนั้นกระบวนการต่าง ๆ จึงประสบปัญหาเรื่องความล่าช้า ส่งผลถึงค่าใช้จ่ายแพงที่สูงขึ้นสำหรับผู้เกี่ยวข้อง และปัจจุบันเริ่มมีการตั้งคำถามว่ากระบวนการยุติธรรมกระแสหลักให้ความสำคัญกับ “คน” น้อยเกินไปหรือไม่ เห็นได้จากลักษณะโทษทางอาญา ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สินทั้งหมดนี้เป็นการมุ่ง “ล้างแค้น” ด้วยการทำร้ายผู้กระทำผิดให้เท่ากับความผิดที่ทำไปถือเป็นการหนุนเสริมความรู้สึกเป็นปฏิกิริยา เชนิฏหนัรหะหว่งคู้กรณีและละเลยการฟื้นฟูสภาพจิตใจหรือความเสียหายในระดับบุคคลทั้งต่อผู้กระทำและถูกกระทำ กระทรวงยุติธรรมโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ศึกษาเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ทบทวนกฎหมาย เปรียบเทียบระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนทั้งในประเทศและต่างประเทศช่วง

ระหว่าง พุทธศักราช 2556 - 2557 พบว่า ประเทศไทยมีการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยนาระบบจารีตประเพณีดั้งเดิมมาใช้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และภาคประชาชนต้องการให้มีกฎหมายรองรับการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนแก้ปัญหาระหว่างกันเองได้ ลดการนำข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน จึงได้จัดทำ “ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พุทธศักราช ...”

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พุทธศักราช 2562 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 136 ตอนที่ 67ก เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 มีที่มาจากสถานการณ์ปัจจุบันที่มีข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เห็นควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนัก และข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลาง เพื่อให้ประกาศให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมคู่กรณีเป็นสำคัญทำให้ปริมาณคดีเข้าสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข นอกจากนี้ ยังมีการประสานงานและบูรณาการความร่วมมือในการดำเนินงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานของรัฐและภาคประชาชนผ่านกลไกคณะอนุกรรมการส่งเสริม พัฒนาและขับเคลื่อนการดำเนินงานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งเป็นอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ โดยมุ่งหวังให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในภาพรวมมีประสิทธิภาพและบรรลุเจตนารมณ์ของกฎหมาย รวมถึงสอดคล้องกับการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ที่ 2 ของแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 สำหรับการจัดทำ “คู่มือปฏิบัติงานศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน (คกช.) ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พุทธศักราช 2562” เสมือนเป็นคู่มือให้ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน (คกช.) ได้ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง รวมถึงสามารถนำไปปรับใช้เป็นกรอบแนวทาง และเป็นเครื่องมือที่ช่วยปฏิบัติงานได้อย่างมีมาตรฐานในการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างถูกต้องครบถ้วน และบรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเป็นกระบวนการจัดการความขัดแย้งที่อาศัยบุคคล ซึ่งได้รับการยินยอมจากคู่ขัดแย้ง มีความเป็นกลาง และไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด มีทักษะความเชี่ยวชาญในการจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ผู้ดำเนินกระบวนการให้เกิดข้อตกลงอันเกิดจากการเสนอทั้งสองฝ่าย

แต่ไม่ใช่ผู้ตัดสินชี้ขาดในข้อพิพาท และการไกล่เกลี่ยนั้นเป็นวิธีระงับข้อพิพาทรูปแบบหนึ่ง ซึ่งถือเป็นการระงับข้อพิพาททางเลือก คือทางเลือกอื่นนอกจากให้ศาลชี้ขาดตัดสินและการไกล่เกลี่ยนี้กล่าวได้ว่าเป็นการระงับข้อพิพาทที่ถูกนำมาใช้มากที่สุด (กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ : 2562 : 12) โดยผู้ไกล่เกลี่ยนั้นเป็นบุคคลที่สามเข้ามาช่วยเหลือในการเจรจาต่อรอง ซึ่งจะเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมอย่างไว้อคติ โดยมีการนำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการมาใช้ในการไกล่เกลี่ยได้ อาทิเช่น การนำหลักขันธ์ทิพรหมวิหารธรรม อริยสัจ 4 สาราณียธรรม มัชฌิมาปฏิปทา สามัคคีธรรม และอื่น ๆ มาใช้เพื่อเป็นหลักการสร้าง ความเชื่อถือ สร้างความราบรื่นและเกิดความไว้วางใจของคู่กรณีได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ผู้วิจัยได้เห็นว่ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก การนำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนัก และข้อพิพาททางอาญาบางประเภทกำหนดเป็นกฎหมายกลาง เพื่อให้หน่วยงานของรัฐหรือส่วนไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว และเห็นความสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นได้แก่ 1) ประหยัดเวลาและเงินในบางกรณี กล่าวคือ คู่พิพาทไม่จำเป็นต้องนำเรื่องเข้าสู่กระบวนการฟ้องศาลซึ่งมักกินเวลาหลายปี ทำให้ต้องเดินทางมาตามนัดและหมายเรียก รวมถึงการฟ้องร้องมีค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจากการเดินทาง ค่าทนายความ ซึ่งสำหรับการไกล่เกลี่ยนั้นคู่พิพาทสามารถเดินทางไปยังศูนย์ไกล่เกลี่ยของชุมชนหรือตามสถานที่อื่น ๆ ได้อย่างสะดวกและกำหนดขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ 2) การรักษาความลับ เนื่องจากคู่พิพาทและผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีข้อตกลงในการรักษาความลับและเรื่องราวต่าง ๆ ในระหว่างไกล่เกลี่ย ซึ่งแตกต่างจากการนำคดีเข้าสู่ชั้นศาลจะต้องมีการนับสืบคดี และการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ สู่สาธารณชน โดยข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการเจรจาไกล่เกลี่ยจะไม่ถูกนำไปพิจารณาในชั้นศาลอีกต่อไป 3) การรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกัน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการหาทางออกร่วมกัน ไม่ใช่การตัดสินว่าฝ่ายใดถูกหรือผิด ทำให้ลดการกระทบกระทั่งกันระหว่างคู่พิพาทได้ 4) อำนาจการตัดสินใจ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่มีการตัดสินใด ๆ แต่หากเกิดความไม่พอใจสามารถตัดสินใจยุติการไกล่เกลี่ยได้ 5) การไกล่เกลี่ยทำให้เกิดการยุติข้อพิพาทที่ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว ส่งผลต่อการลดคดีในชั้นศาลได้ เป็นต้น โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ย่อมทำให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดินและเสริมสร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง
2. เพื่อวิเคราะห์หลักธรรม แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) แบบเจาะจงบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง ได้แก่ พระสงฆ์ ข้าราชการ ผู้ไกล่เกลี่ยในพื้นที่จังหวัดตรัง นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ นักกฎหมาย ตำรวจ ประชาชนผู้ผ่านการไกล่เกลี่ยในพื้นที่จังหวัดตรัง จำนวน 25 รูป/คน และการเสวนากลุ่ม (Focus Group) ได้แก่ พระสงฆ์ ข้าราชการ ผู้ไกล่เกลี่ยในพื้นที่จังหวัดตรัง นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ นักกฎหมาย ตำรวจ ประชาชนผู้ผ่านการไกล่เกลี่ยในพื้นที่จังหวัดตรัง จำนวน 10 รูป/คน

2. การศึกษาเอกสาร

เป็นการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง สืบค้นข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย คุชชีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ตำรา หนังสือ บทความ งานเขียนของหอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงสื่อสารสนเทศ โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์ (In-depth informal interview) ผ่านการตรวจสอบโดยที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เป็นแนวทางในการพูดคุย ชักถามและจดบันทึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือ หลังจากนั้นก็ดำเนินการเรียบเรียงและนำเสนอการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง”

5. การเสวนากลุ่ม

เป็นลักษณะสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยกำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลบทสัมภาษณ์มาเขียนเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยนำเสนอผลงานการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีการบรรยายในรูปแบบเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์และเนื้อหา หลังจากนั้นก็ดำเนินการเรียบเรียงและนำเสนอการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง”

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง พบว่า

สภาพทั่วไปเกี่ยวกับบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง พบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางที่จะช่วยผสานความเข้าใจในการเจรจาทางออก ประนีประนอม อำนวยความสะดวก เสนอแนะแนวทางในการหาทางออกให้กับคู่กรณี ทั้งสองฝ่ายเพื่อหาข้อยุติ โดยอาศัยกระบวนการการสานเสวนา ทั้งนี้ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 10 และ 11 ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พุทธศักราช 2562 ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการกำหนดแนวทางและจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่กรณี

ที่สมัครงใจ และหากการไกล่เกลี่ยที่ประสบผลสำเร็จจะทำให้คู่กรณีสามารถหันหน้าเข้าหากันได้อีก อย่างฉันท์มิตร มีความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายและในบางกรณีสามารถดำเนินธุรกิจร่วมกันได้ ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของคู่กรณีลดลง ลดขั้นตอนการบังคับคดี และลดปริมาณคดีค้างพิจารณาในศาล ทำให้ย่นระยะเวลาในการพิจารณาคดีให้เร็วขึ้น ส่งผลให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม ดังนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลากหลายศาสตร์วิชา มีประสบการณ์ที่มากมาย เข้าใจสังคม ไร้อคติ จิตใจมั่นคงไม่เอนเอียงไปยังคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ความเป็นกลาง เปิดเผยอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางการเงิน ธุรกิจ วิชาชีพ ครอบครัว หรือทางสังคมกับคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รักษาความลับของข้อมูลหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการไกล่เกลี่ยไว้เป็นความลับ ประพฤติตนให้ถูกต้องตามกฎหมายและทำนองครองธรรม ไม่มีหนี้สินรุงรัง มีมารยาทที่ดีงามใช้กิริยาสุภาพเรียบร้อย ให้เกียรติคู่กรณีทุกฝ่าย และต่อบุคคลทั่วไป อีกทั้งยังสามารถใช้จิตวิทยาในการคาดคะเนทิศทางของการไกล่เกลี่ยสามารถควบคุมสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี โดยคำนึงถึงการรักษาความสัมพันธ์ของคู่พิพาทอีกด้วย

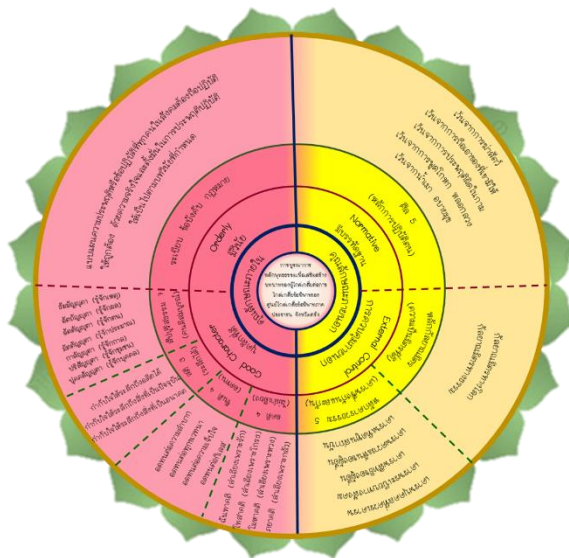
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง พบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการลดความขัดแย้ง เป็นคนกลางในประสานข้อพิพาทของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้เกิดความเข้าใจกัน ผู้ไกล่เกลี่ยจึงจำเป็นที่มีทักษะในการฟัง เขียน อ่าน และสามารถคิดหาแนวทางเพื่อหาข้อยุติที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายยอมรับ ดังนั้น นอกเหนือจากการใช้กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ แล้วนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อีกด้วย ได้แก่ 1) สาราณียธรรม 6 ธรรมอันเป็นไปเพื่อเสริมสร้างความรู้สึที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกัน จนก่อให้เกิดความสามัคคีให้แก่ผู้ที่อยู่ร่วมกัน คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจ มีวาจาสร้างสรรค์ มองผู้อื่นในแง่ดี ให้โอกาสคู่กรณีทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความโลภเห็นแก่สินบน มีความประพฤติดีงาม มีวินัย เคารพกฎระเบียบและสิทธิของผู้อื่น และรู้จักปรับตัว และต้องไม่เป็นผู้สร้างข้อขัดแย้งให้เกิดขึ้นในระหว่างการหาข้อยุติ 2) หัวใจนักปราชญ์ วิธีทางที่ช่วยสร้างให้บุคคลเป็นผู้รอบรู้ มีปัญญา คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นผู้ฟังที่ดี มีการนำข้อมูลเหล่านั้นมาผ่านกระบวนการคิดให้เกิดประโยชน์ ตั้งคำถามที่สงสัย หรือข้อมูลที่ยังคลุมเครือของคู่กรณี และต้องจดบันทึกสิ่งต่าง ๆ ระหว่างการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อนำมาทบทวนให้กับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้รับทราบ 3) สังคหวัตถุ 4 ธรรมที่ใช้ในการยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเกื้อกูลผู้อื่นด้วยการให้ มีวาจาสุภาพ โดยไม่พูดเท็จ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือคู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้ได้ข้อยุติที่เหมาะสมยุติธรรม ด้วยกำลังกาย กำลัง

ความคิด และกำลังใจ และวางตนเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดหนึ่งเป็นกรณีพิเศษ 4) ชั้นดี 4 ความอดทน คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อความลำบากต่อความสับสนวุ่นวายที่มีต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ต้องรักษาจิตใจและอาการของตนเองให้อยู่ในสภาวะปกติไม่เป็นไปตามอำนาจของความเจ็บใจ และไม่หลงใหลไปกับอำนาจหรืออารมณ์สินจ้างที่คู่กรณีเสนอให้ 5) อดคติ 4 ความลำเอียง หรือการคิดเห็นในทางที่ผิด คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องไม่ลำเอียงเพียงเพราะชอบพอกันเคยช่วยเหลือกันมาก่อน ไม่ลำเอียงเพราะโกรธหรือชิงชังเพราะมีทัศนคติไม่ตรงกัน ไม่ลำเอียงเพราะหลงใหลในสิ่งตอบแทนที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสนอให้ ไม่ลำเอียงเพราะกลัวในตำแหน่ง อิทธิพลของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และ 6) อิทธิบาท 4 หนทางแห่งความสำเร็จที่นำไปสู่ผลที่มุ่งหมาย คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความรักในงานที่ทำ ทุเมเท พากเพียร มีความใส่ใจ และใช้สติปัญญาไตร่ตรองถึงเหตุและผลด้วยความจริง

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย เรียกว่า NEGOTIATOR Model ประกอบด้วย

1) คุณลักษณะภายนอก คือ N (Normative) มีบรรทัดฐาน หมายถึง การนำหลักศีล 5 มาใช้ปฏิบัติตนเพื่อให้เกิดการละเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต, เว้นจากการถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้มาเป็นของตนเอง, เว้นจากการประพฤติดื้อในกาม, เว้นจากการพูดโกหก หลอกลวง และเว้นจากน้ำเมา สุรา อบายมุขทางแห่งความเสื่อมทั้งปวง และ E (External Control) การควบคุมภายนอก หมายถึง การนำหลักกัลยาณมิตร และหลักการวธธรรม มาใช้ เพื่อให้ปฏิบัติตนเป็นผู้ที่ชื่อว่ามิตรดี เพื่อนดี และการเคารพซึ่งกันและกัน

2) คุณลักษณะภายใน คือ G (Good Character) บุคลิกที่ดี หมายถึง การนำหลักสัปปุริสธรรม 7, สติ 3, ชั้นดี 4 และอดคติ 4 มาใช้ในการปฏิบัติเพื่อทำให้ตนเองนั้นเป็นผู้ที่มีเหตุมีผล มีสติอยู่ตลอดเวลา มีความอดทน อดกลั้นต่ออุปสรรค และเป็นผู้ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง มีความยุติธรรม และ O (Orderly) มีวินัย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนตามแบบแผนระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายที่ทุกคนในสังคมต้องถือปฏิบัติให้ถูกต้อง ด้วยความจริงใจและตั้งมั่นในการประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปตามบทวินัยที่กำหนด ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของคนในสังคมเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อสังคมและประเทศชาติ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ย

ต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญและน่าสนใจมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัย สภาพทั่วไปเกี่ยวกับบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง พบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยเป็นคนกลางที่จะช่วยผสานความเข้าใจในการเจรจา หาทางออก ประนีประนอม อำนวยความสะดวก เสนอแนะแนวทางในการหาทางออกให้กับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเพื่อหาข้อยุติ โดยอาศัยกระบวนการการสานเสวนา ทั้งนี้ต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 10 และ 11 ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พุทธศักราช 2562 ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการกำหนดแนวทางและจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคู่กรณีที่มีสมัครใจ และหากการไกล่เกลี่ยที่ประสบผลสำเร็จจะทำให้คู่กรณีสามารถหันหน้าเข้าหากันได้อีกอย่างฉันทมิตร มีความพึงพอใจทั้งสองฝ่ายและในบางกรณีสามารถดำเนินธุรกิจร่วมกันได้ ลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของคู่กรณีลดลง ลดขั้นตอนการบังคับคดี และลดปริมาณ

คดีค้างพิจารณาในศาล ทำให้ย่นระยะเวลาในการพิจารณาคดีให้เร็วขึ้น ส่งผลให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม ดังนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในหลากหลายศาสตร์วิชามีประสบการณ์ที่มากมาย เข้าใจสังคม ไร้อคติ จิตใจมั่นคงไม่เอนเอียงไปยังคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีความเป็นกลาง เปิดเผยอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์ทางการเงิน ธุรกิจ วิชาชีพ ครอบครัว หรือทางสังคมกับคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รักษาความลับของข้อมูลหรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยไว้เป็นความลับ ประพฤติตนให้ถูกต้องตามกฎหมายและทำนองครองธรรม ไม่มีหนี้สินรุงรัง มีมารยาทที่ดีงามใช้กิริยาสุภาพเรียบร้อย ให้เกียรติคู่กรณีทุกฝ่ายและต่อบุคคลทั่วไป อีกทั้งยังสามารถใช้จิตวิทยาในการคาดคะเนทิศทางของการไกล่เกลี่ยสามารถควบคุมสถานการณ์ได้เป็นอย่างดี โดยคำนึงถึงการรักษาความสัมพันธ์ของคู่พิพาทอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิจิตร นาไชยเวช และศิริรัตน์ ชูสกุลเรียง (2566 : ก) ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมในการช่วยเหลือไกล่เกลี่ยปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกระบวนการไกล่เกลี่ย” พบว่า การไกล่เกลี่ยให้เกิดผลสำเร็จแบบเครือข่ายชุมชนร่วมกันในองค์กร ซึ่งได้มาจากรูปแบบการให้ความร่วมมือระหว่างบุคลากรในองค์กรเป็นฐานในการพัฒนากระบวนการไกล่เกลี่ยให้เกิดผลสำเร็จ เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีต่อกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยรูปแบบภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกระบวนการไกล่เกลี่ยให้เกิดผลสำเร็จแบบเครือข่ายชุมชนร่วมกันในองค์กรของศาลเยาวชนและครอบครัวและศาลอื่น ๆ สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์และ ประสิทธิภาพสูงสุด และงานวิจัยของสิทธิโชค อุบลขาว และจันทราทิพย์ สุขุม (2565 : ก) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน” พบว่า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นสอบสวน เสนอแนะ ให้จัดฝึกอบรมพนักงานสอบสวนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไกล่เกลี่ยในชั้นพนักงานสอบสวนเพื่อกำหนดเป็นนโยบายและแผนปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมถึงประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำมาเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพการไกล่เกลี่ยในชั้นพนักงานสอบสวน

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง พบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยถือได้ว่ามีส่วนสำคัญในการลดความขัดแย้ง เป็นคนกลางในประสานข้อพิพาทของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้เกิดความเข้าใจกัน ผู้ไกล่เกลี่ยจึงจำเป็นที่มีทักษะในการฟัง เขียน อ่าน และสามารถคิดหาแนวทางเพื่อหาข้อยุติที่คู่กรณีทั้ง

สองฝ่ายยอมรับ ดังนั้น นอกเหนือจากการใช้กฎหมาย ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ แล้วนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถนำหลักธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อีกด้วย ได้แก่ 1) สาราณียธรรม 6 ธรรมอันเป็นไปเพื่อเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกัน จนก่อให้เกิดความสามัคคีให้แก่ผู้ที่อยู่ร่วมกัน คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจ มีวาจาสร้างสรรค์ มองผู้อื่นในแง่ดี ให้โอกาสคู่กรณีทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความโลภเห็นแก่สินบน มีความประพฤติดีงาม มีวินัย เคารพกฎระเบียบและสิทธิของผู้อื่น และรู้จักปรับตัว และต้องไม่เป็นผู้สร้างข้อขัดแย้งให้เกิดขึ้นในระหว่างการหาข้อยุติ 2) หัวใจนักปราชญ์ วิธีทางที่ช่วยสร้างให้บุคคลเป็นผู้รอบรู้ มีปัญญา คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นผู้ฟังที่ดี มีการนำข้อมูลเหล่านั้นมาผ่านกระบวนการคิดให้เกิดประโยชน์ ตั้งคำถามที่สงสัย หรือข้อมูลที่ยังคลุมเครือของคู่กรณี และต้องจดบันทึกสิ่งต่าง ๆ ระหว่างการหาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อนำมาทบทวนให้กับคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้รับทราบ 3) สังคหวัตถุ 4 ธรรมที่ใช้ในการยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเกื้อกูลผู้อื่นด้วยการให้ มีวาจาสุภาพ โดยไม่พูดเท็จ พร้อมทั้งจะช่วยเหลือคู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้ได้ข้อยุติที่เหมาะสมยุติธรรม ด้วยกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังใจ และวางตนเป็นกลางไม่เข้าข้างฝ่ายใดหนึ่งเป็นกรณีพิเศษ 4) ขันติ 4 ความอดทน คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความอดทนอดกลั้นต่อความลำบากต่อความสงสัยที่มีต่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ต้องรักษาจิตใจและอาการของตนเองให้อยู่ในสภาวะปกติไม่เกินไปตามอำนาจของความเจ็บใจ และไม่หลงใหลไปกับอำนาจหรืออารมณ์สั่นไหวที่คู่กรณีเสนอให้ 5) อคติ 4 ความลำเอียง หรือการคิดเห็นในทางที่ผิด คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องไม่ลำเอียงเพียงเพราะชอบพอกันเคยช่วยเหลือกันมาก่อน ไม่ลำเอียงเพราะโกรธหรือชิงชังเพราะมีทัศนคติไม่ตรงกัน ไม่ลำเอียงเพราะหลงใหลในสิ่งตอบแทนที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสนอให้ ไม่ลำเอียงเพราะกลัวในตำแหน่ง อิทธิพลของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และ 6) อิทธิบาท 4 หนทางแห่งความสำเร็จที่นำไปสู่ผลที่มุ่งหมาย คือ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความรักในงานที่ทำ ห่มเท พากเพียร มีความใส่ใจ และใช้สติปัญญาไตร่ตรองถึงเหตุและผลด้วยความจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของมากุล คชชา (2561 : ก) ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักพุทธสันติวิธีของผู้พิพากษาสมทบ : กรณีศึกษา ศาลแรงงานภาค 2” พบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่ใช้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ “สติ ขันติ สันติ” บูรณาการร่วมกับ “องค์ประกอบของธรรม” ได้แก่ หลักอริยสัจ หลักอภิปิชา หลักพรหมวิหาร และหลักสัพบุริสธรรมในการเสริมกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้วยวิธีบูรณาการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาความขัดแย้ง โดยการพัฒนาศติเป็นฐานแล้วออกไปสู่การไกล่เกลี่ยของคู่กรณี ซึ่งมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) เตรียมความพร้อมและลดภาวะอารมณ์ 2) วิเคราะห์และค้นหาสาเหตุข้อพิพาท 3) จัดการปัญหาความขัดแย้ง 4)

หาทางออกหรือข้อตกลงร่วมกันใน การแก้ปัญหาและขจัดอุปสรรค ประสบความสำเร็จ คู่กรณีมีสัมพันธที่ดีต่อกันตลอดไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิณฐา ไส้ไหม (2566 : 2105) ศึกษาวิจัยเรื่อง “หลักธรรมกับการไกล่เกลี่ยในคดีอาญา” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่เป็นกลาง มีทัศนคติเชิงบวก พฤติกรรมน่าเคารพเชื่อถือ รักษาความลับ เป็นต้น ในมุมมองพระพุทธศาสนาการทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยต้องมุ่งให้คู่ขัดแย้งรู้จักควบคุมอารมณ์ ลดละอกุศลมูลให้เบาบางลง กระตุ้นสร้างให้เกิดการอุทิศด้วยเหตุผล การจะกระทำได้ดังกล่าวดังต้องมีองค์ประกอบหลักธรรม คือ การมีสติตื่นรู้ การใคร่ครวญ ระมัดระวัง สุขุม และมีจิตเมตตา ด้วยหลัก 3 ประการ คือ นำปฏิบัติ พัฒนาจิต พิชิตทางสว่าง จะสามารถเกิดการเชื่อมโยงสู่การไกล่เกลี่ยคดีอาญา ตามหลักพุทธสันติวิธีที่มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพรอบด้าน การนำหลักธรรมมาใช้ไกล่เกลี่ยจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เหมาะสมในการไกล่เกลี่ยคดีอาญา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

1.1 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ควรจัดให้การอบรมผู้ไกล่เกลี่ยให้เข้าใจถึงบทบาท หน้าที่ อำนาจ รวมถึงการศึกษาดูงานในสถานการณ์จริง

1.2 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับทราบถึงขั้นตอนการทำงาน และประโยชน์ในการไกล่เกลี่ยเมื่อมีข้อขัดแย้ง

1.3 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ควรมีการจัดสรรพื้นที่ของศูนย์ให้เป็นเอกเทศ การไกล่เกลี่ยต้องเป็นความลับและส่วนตัว

1.4 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ควรมีการประเมิน และพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยเป็นประจำ และติดตามผลของคู่พิพาทอยู่เสมอ

1.5 ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ควรมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาให้ผู้ไกล่เกลี่ยได้เข้าร่วม เช่น การวิปัสสนา กรรมฐาน ฟังเทศน์ ฟังธรรม ตักบาตร และศาสนาอื่น ๆ ตามโอกาสอำนวย เพื่อให้ผู้ไกล่เกลี่ยมีสติและเป็นการเปิดรับเอาคำสอนของศาสนาอื่น ๆ มาปรับใช้ในการไกล่เกลี่ยได้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จังหวัดตรัง” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัย “หลักธรรมที่ส่งเสริมให้การไกล่เกลี่ยเกิดประสิทธิภาพ”

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัย “การพัฒนาศักยภาพผู้ไกล่เกลี่ยโดยการนำหลักศาสนามาใช้”

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัย “ประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยที่ประชาชนควรรู้”

เอกสารอ้างอิง

- กองการต่างประเทศ สำนักงานศาลยุติธรรม. (2554). การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ฉบับไทย - อังกฤษ Mediation : Thai – English. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานศาลยุติธรรม.
- กรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ กองส่งเสริมการระงับข้อพิพาท. เอกสารชุดความรู้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ.
- วิจิตร นาไชยเวช และศิริรัตน์ ชูสกุลเกรียง. (2565). บทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยประนีประนอมในการช่วยเหลือไกล่เกลี่ยปัญหาครอบครัวในคดีครอบครัว เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายพัฒนาระบบกระบวนการไกล่เกลี่ย. (ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขานิติวิทยาศาสตร์และงานยุติธรรม). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มากุล คชชา. (2561). กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักพุทธสันติวิธีของผู้พิพากษาสมทบ : กรณีศึกษา ศาลแรงงานภาค 2. (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาสันติศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย.
- สิทธิโชค อุบลขาว และจันทราทิพย์ สุขุม. (2565). ประสิทธิภาพการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์). มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สำนักงานกิจการยุติธรรม. (2563). คู่มือปฏิบัติงานศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน (คกช.) ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พุทธศักราช 2562. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : รีปรี้น จำกัด.
- อภิณะภา ไส้ไหม. (2566). หลักธรรมกับการไกล่เกลี่ยในคดีอาญา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 11(5) : 2105-2119.

ผู้เขียน

พันตำรวจโท ณภัทร ไชศิลป์

คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
24 หมู่ที่ 1 ตำบลเขากอบ อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

รศ.ดร.กัณตภณ หนูทองแก้ว*

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
128 หมู่ 6 ถนนนครศรีฯ-ร้อนพิบูลย์ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม จังหวัด
นครศรีธรรมราช
e-mail : Kantaphon_27@hotmail.com

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : Kantaphon_27@hotmail.com

The Integration of Buddha dhamma for Enhancement the Role of Negotiator
to Negotiate of Conflict Incenter of Civil Sector Conflict Negotiation Trang Province